

Piotr Chrobak

"Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością : studia i materiały", red. Andrzej Aksamitowski, Marek Cupryjak, Szczecin 2012 : [recenzja]

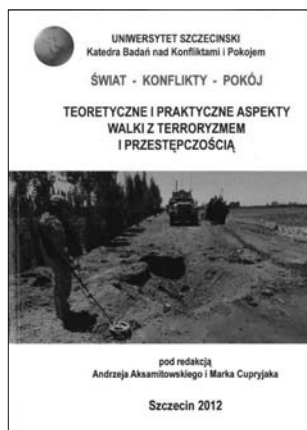
Bezpieczeństwo : teoria i praktyka : czasopismo Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego 7/2, 105-110

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr Chrobak*
Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością. Studia i materiały, pod red. Andrzeja Aksamitowskiego i Marka Cupryjaka

[seria „Świat – Konflikty – Pokój”, Katedra Badań nad Konfliktami i Pokojem Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2012, 379 s.]

Od zakończenia II wojny światowej nie mieliśmy do czynienia z konfliktem zbrojnym w skali globalnej. Toczące się działania zbrojne były (np. pierwsza i druga wojna indochińska, wojna w Korei czy działania zbrojne na Bałkanach) lub są (np. konflikty zbrojne w Afryce czy na Bliskim Wschodzie) konfliktami lokalnymi. Chociaż po zakończeniu tzw. zimnej wojny dominuje przekonanie, że globalny konflikt świata nie zagraża, to – jak powszechnie wiadomo – pojawiło się nowe niebezpieczeństwo w postaci nasilającego się zjawiska terroryzmu (oczywiście o samym terroryzmie możemy mówić już od czasów antycznych) oraz współczesnej przestępczości zorganizowanej.

Terroryzm możemy podzielić m.in. na polityczny lub kryminalny (zdarzają się przypadki, że za pomocą terroryzmu kryminalnego zdobywane są środki na terroryzm polityczny), a także na indywidualny lub zbiorowy, w zależności czy celem terrorystów jest konkretna osoba, czy przypadkowa grupa osób. Po II wojnie światowej częste były przypadki występowania zjawiska terroryzmu politycznego. W Europie działały m.in. włoskie Czerwone Brygady, niemiecka Frakcja Czerwonej Armii, Irlandzka Armia Republikańska czy baskijska ETA (Baskonia i Wolność). Ważną odmianą terroryzmu politycznego jest terroryzm o podłożu religijnym. Należy tu zwrócić uwagę głównie na

* Dr, Uniwersytet Szczeciński, Instytut Politologii i Europeistyki.

Bliski Wschód i organizacje takie jak np. Al-Fatah, Hamas czy Hezbollah. Ich działania koncentrowały się ze szczególnym nasileniem przeciwko Izraelowi i wojskom USA stacjonującym w tym rejonie.

O tym, jak niebezpieczne jest zjawisko terroryzmu – zwłaszcza na tle religijnym – mogliśmy się przekonać 11 września 2001 r., kiedy Al-Kaida pod przywództwem Osamy bin Ladena przeprowadziła udany zamach na bliźniacze wieże kompleksu World Trade Center oraz część Pentagonu. Od tego czasu możemy też mówić o rozpoczęciu przez USA tzw. wojny z terroryzmem, której efektem była m.in. interwencja wojsk USA (będących trzonem wojsk koalicji antyterrorystycznej, w skład której wchodziła także Polska) w Afganistanie oraz w Iraku. Mimo iż wojna z terroryzmem trwa już ponad 12 lat, a siły Al-Kaidy zostały osłabione (m.in. poprzez wytopienie dopiero w 2012 r. oraz fizyczną likwidację 2 maja 2012 r. Osamy bin Ladena, a także części obozów szkoleniowych jego organizacji), to jednak nic nie wskazuje, aby tocząca się wojna miała się zakończyć w dającym czasie przewidzieć się. Jest to spowodowane m.in. faktem posiadania przez Al-Kaidę bardzo dobrej zdolności szybkiego dostosowywania swojej struktury organizacyjnej do otaczających ją zmian środowiska, w jakim przychodzi jej działać. Jest to niebezpieczna organizacja terrorystyczna, o czym świadczą m.in. udane zamachy terrorystyczne przeprowadzone w 2004 r. na kolej w Madrycie oraz rok później na metro w Londynie. Należy także pamiętać o ciągłych atakach terrorystycznych przeprowadzanych m.in. na siły koalicji antyterrorystycznej w Afganistanie oraz w Iraku.

W 2012 r. ukazała się książka pt. *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością. Studia i materiały*, pod redakcją prof. Andrzeja Aksamitowskiego i dra Marka Cupryjaka, wydana w Szczecinie przez Katedrę Badań nad Konfliktami i Pokojem Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Praca ta należy do serii wydawniczej „Świat – Konflikty – Pokój”, wydawanej przez wspomnianą Katedrę¹. Mimo że literatura dotycząca zjawiska terroryzmu jest obszerna, to recenzowaną publikację wyróżnia to, iż jej inicjatorami i redaktorami są osoby, które w tej tematyce posiadają wiedzę zarówno teoretyczną (prowadzą badania naukowe), jak i praktyczną, związaną z wykonywanym wcześniej zawodem.

Andrzej Aksamitowski, dr hab. prof. Uniwersytetu Szczecińskiego, ppłk w stanie spoczynku, jest absolwentem szkół i akademii wojskowych, a następnie był pracownikiem naukowym Wojskowego Instytutu Historycznego, w którym to obronił dysertację doktorską nt. przygotowań fortyfikacyjnych II Rzeczypospolitej, uzyskując stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii. Specjalizuje się w historii starożytnej, historii fortyfikacji, historii wojen i wojskowości, a także w kartografii wojskowej. Publikował m.in. w „Studiach i Materiałach do Historii Wojskowości”, „Wojskowym Przeglądzie Historycznym” oraz w „Zeszytach Naukowych Akademii Obrony Narodowej”. Od 2012 r. jest kierownikiem Katedry Badań nad Konfliktami i Pokojem Uniwersytetu Szczecińskiego.

¹ Dotychczas w serii ukazały się m.in.: M. Cupryjak, *Prewencja antyterrorystyczna w świetle współczesnych zagrożeń*, Szczecin 2010; D. Gibas-Krzak, A. Krzak, *Południowosłowiańska mozaika. Charakterystyka geograficzno-polityczna państw postjugosłowiańskich*, Szczecin 2010; *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość. Materiały i studia*, t. 1-2, red. A. Krzak i D. Gibas-Krzak, wyd. Katedra Badań nad Konfliktami i Pokojem oraz Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Szczecin-Warszawa 2012; *Na ostrzu miecza stoją nasze sprawy. Studia o służbach specjalnych, wojnie i bezpieczeństwie Polski, Europy i świata*, red. A. Aksamitowski i P. Zajac, wyd. Zapol, Szczecin 2012.

Marek Cupryjak, dr, mł. insp. Policji w stanie spoczynku. Absolwent szkół i akademii policyjnych oraz wojskowych, a także Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Jako pracownik resortu spraw wewnętrznych zajmował się nadzorowaniem zagadnień związanych ze zwalczaniem terroryzmu. Pracę doktorską obronił w Akademii Obrony Narodowej, temat rozprawy dotyczył zagadnień związanych z zarządzaniem kryzysem terrorystycznym. Specjalizuje się w zagadnieniach związanych z zarządzaniem sytuacją kryzysową oraz taktyką działań antyterrorystycznych. Opracował szereg programów szkolenia oraz przeprowadził kilkaset ćwiczeń praktycznych dla pracowników instytucji zagrożonych atakami terrorystycznymi. Jest współautorem ogólnopolskiego programu doskonalenia zawodowego w zakresie wprowadzenia systemu negocjacji policyjnych oraz uczestnikiem corocznych ogólnopolskich porad służbowych z udziałem ścisłego kierownictwa Komendy Głównej Policji, Naczelników Wydziałów Prewencji wszystkich Komend Wojewódzkich Policji, przedstawicieli szkół policyjnych w sprawie aktualnych działań prewencji Policji w kraju. Odbił również wiele kursów specjalistycznych zarówno w kraju, jak i za granicą (m.in. w USA, Wielkiej Brytanii czy Hiszpanii). Jest adiunktem w Katedrze Badań nad Konfliktami i Pokojem US, w której prowadzi wykłady i ćwiczenia o tematyce związanej m.in. z terroryzmem i przestępczością zorganizowaną².

Recenzowana praca³ poddaje analizie zjawisko terroryzmu wraz z nadal rozwijającym się procesem przestępczości zorganizowanej (m.in. handel narkotykami czy żywym towarem). W poszczególnych tekstach zwrócono uwagę m.in. na sposoby przeciwdziałania tym zjawiskom. Zaznaczono także konieczność przygotowania instytucji odpowiedzialnych za zachowanie stanu bezpieczeństwa państwa, zarówno obywatelom, jak i obiektom narażonym na działania ze strony organizacji terrorystycznych czy przestępczych. Nie zabrakło też uwag krytycznych, odnoszących się do zaniedbań w sprawach dotyczących zagrożenia państwa i obywateli.

Całość opracowania składa się z dwudziestu czterech artykułów ułożonych w formie studiów tematycznych oraz materiałów analitycznych, których autorami było dwadzieścia sześć osób. Oprócz wstępu i wprowadzenia opracowanie zostało podzielone na trzy części. W części pierwszej znajduje się osiem tekstów dotyczących terroryzmu, antyterroryzmu oraz kontrterroryzmu. W tej części uwagę zwracają artykuły Zygmunta Kozaka⁴ – *Geneza, przebieg i skutki zamachu terrorystycznego w teatrze na Dubrowce*, Ireneusza Bienieckiego⁵ – *Zagrożenia terrorystyczne jednostek pływających i statków powietrznych na polskim wybrzeżu morskim w latach 1965–1991*, Marka Cupryjaka oraz Mariana Kopczewskiego⁶ i Joanny Krawczyk⁷ – *Wykorzystanie przez terrorystów systemów elektronicznych stosowanych do urządzeń wybuchowych – doświadczenia afgańskie*⁸.

² www.whus.pl, dostęp: 15.05.2013.

³ Autor, pisząc recenzję, skupił się na merytorycznej części pracy, nie oceniając strony technicznej.

⁴ Dr Zygmunt Kozak jest adiunktem w Katedrze Badań nad Konfliktami i Pokojem Uniwersytetu Szczecińskiego.

⁵ Dr Ireneusz Bieniecki jest adiunktem w Akademii Pomorskiej w Słupsku.

⁶ Dr hab. inż. Marian Kopczewski prof. AMW jest pracownikiem Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni.

⁷ Dr n. med. Joanna Krawczyk jest adiunktem w Społecznej Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi na Wydziale Zamiejscowym w Kołobrzegu.

⁸ Pozostałe teksty w części pierwszej to: Waldemar Parus – *Zabezpieczenia antyterrorystyczne w portach śródkowego wybrzeża Rzeczypospolitej Polskiej*; Waldemar Potkański – *Aspekt samoofiary w wystąpieniu terrorystycznym wśród*

Część druga zawiera siedem opracowań poświęconych zagadnieniom kształtowania bezpieczeństwa publicznego, tu na uwagę zasługują teksty: Marka Stefańskiego⁹ – *Bezpieczeństwo społeczności lokalnej w percepcji dzielnicowego*, Jana Pilżysa¹⁰ – *Wpływ migracji na bezpieczeństwo i porządek publiczny państwa oraz Ryszarda Gana*¹¹ – *Rola oddziału prewencji Policji w zapewnieniu bezpieczeństwa na terenie województwa i kraju*¹².

Natomiast w części trzeciej znajduje się siedem artykułów poruszających tematykę zarządzania kryzysowego. Ten ważny na co dzień aspekt naszego życia codziennego w sposób interesujący przedstawili: Piotr Władimiruk¹³ – *Możliwości zarządzania sytuacją kryzysową w przypadku wystąpienia aktu terroru na obiekcie wojskowym*, Szczepan Stempiński¹⁴ – *Czynniki wpływające na bezpieczeństwo uczestników meczu piłki nożnej. Komunikat z badań policjantów, organizatorów i sędziów piłkarskich* oraz Grzegorz Pietrek¹⁵ – *Miejsce i rola Policji w systemie zarządzania kryzysowego*¹⁶.

Umieszczona na końcu bibliografia zawiera: dokumenty archiwalne; źródła publikowane; pamiętniki i wspomnienia; opracowania; artykuły; encyklopedie, słowniki i leksykony; materiały o charakterze naukowym dotychczas niepublikowane oraz informacje internetowe.

Książkę otwiera tekst autorstwa A. Aksamitowskiego poświęcony ruchom partyzanckim w Ameryce Łacińskiej w XIX–XXI wieku. Autor stara się w nim odpowiedzieć na pytanie, czy partyzanci są terrorystami, czy uczestnikami wojny ludowej. Jest to bardzo ważny problem, gdyż – pyta autor – czy bojownika walczącego o wyzwolenie jego narodu spod obcej okupacji można nazwać terrorystą? Zwraca również uwagę na fakt, że praktycznie przez cały wiek XX na terenie Ameryki Łacińskiej oraz Południowej mieliśmy do czynienia z walką „demokracji zachodniej”, jaka funkcjonowała np. w USA, z ideą tworzenia „demokracji ludowej”, jaka istniała np. w ZSRR. Jednocześnie podkreśla, że ideologia nazywana komunistyczną w wydaniu radzieckim nie była dobrze odbierana przez przywódców ruchów lewicowych, jak również społeczeństwo Ameryki Łacińskiej. Zaznacza, że zgadzano się z samą ideą, ale nie z polityką stosowaną przez przywódców ZSRR. Autor scharakteryzował także ważniejsze ruchy

---

rosyjskich i polskich rewolucjonistów na przełomie XIX i XX w.; Grzegorz Ciechanowski i Jakub Ciechanowski – *Terrorysta numer jeden minionej dekady* oraz Grzegorz Krawczyk – *Doskonalenie zawodowe w Policji w kontekście profilaktyki/ bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia terrorystycznego*.

⁹ Dr Marek Stefański jest adiunktem w Akademii Pomorskiej w Słupsku.

¹⁰ Dr Jan Pilżys jest adiunktem w Katedrze Badań nad Konfliktami i Pokojem Uniwersytetu Szczecińskiego.

¹¹ Podinsp. Ryszard Gan jest dowódcą Oddziału Prewencji Policji w Szczecinie.

¹² Pozostałe teksty w części drugiej to: Anna Lew – *Kwestia bezpieczeństwa publicznego w myśli politycznej Unii Wolności*; Wiesława Kubiak-Krzywicka – *Zmiana tożsamości dewiacyjnej podstawowym warunkiem bezpieczeństwa społecznego*; Mariusz Cyrulewski – *Rola organizacji pozarządowych w kształtowaniu bezpieczeństwa publicznego Rzeczypospolitej Polskiej, na przykładzie działania Ochotniczej Straży Pożarnej Szczecin* oraz Jacek Kozieł – *Powołanie i funkcjonowanie grup interwencyjnych Służby Więziennej GISW*.

¹³ Mjr mgr Piotr Władimiruk służy w Wielonarodowym Korpusie Północ–Wschód.

¹⁴ Mł. insp. Policji w st. spoczynku Szczepan Stempiński jest doradcą ds. bezpieczeństwa Prezydenta Miasta Szczecina.

¹⁵ Dr Grzegorz Pietrek jest adiunktem w Akademii Pomorskiej w Słupsku.

¹⁶ Pozostałe teksty w części trzeciej to: Sławomir Ozdyk – *Zastosowanie „sztuki wojny” Sun Tzu i „metod wojskowych” Sun Pin’a w rozwiązywaniu konfliktów w kontekście podmiotowości ochrony „VIP” podczas Euro 2012*; Monika Andrzejewska – *Zabezpieczenie działań operacyjnych w czasie postoju statku w porcie*; Waldemar Staniszewski – *Zasady skutecznej komunikacji w negocjacjach policyjnych* oraz Wojciech Maćkowiak – *Policja a przestępczość zorganizowana w Polsce – zadania, problemy*.

partyzanckie na terenie Ameryki Łacińskiej oraz omówił zasady walki partyzantów, zarówno na prowincji, jak i w terenie miejskim.

Drugim artykułem wprowadzającym jest tekst autorstwa prof. Andrzeja Ostrońskiego z Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, dotyczący nowoczesnego zarządzania kryzysowego. Autor omówił, w jaki sposób powinno być definiowane bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne. Wskazał na podobieństwa i różnice terminologiczne. Opisał także kwestie związane z zarządzaniem kryzysowym (zarządzaniem bezpieczeństwem). Autor omówił różnice występujące między studiami dotyczącymi bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwa wewnętrznego oraz inżynierii bezpieczeństwa. Chodzi o treści kształcenia oraz oczekiwane efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje. Autor dochodzi do ważnego wniosku, że w Polsce przygotowuje się absolwentów studiów wyższych do podtrzymywania istniejących rozwiązań, a nie tworzenia systemu nowoczesnego zarządzania bezpieczeństwem. Po powyższych rozważaniach teoretycznych dotyczących poziomu kształcenia, autor – co stanowi ważny element pracy – scharakteryzował obecny stan zarządzania kryzysowego w Polsce oraz kierunki zmian, jakie jego zdaniem powinny nastąpić. W dalszej kolejności porównał zarządzanie kryzysowe w Polsce i w innych państwach Unii Europejskiej.

Ważnym aspektem bezpieczeństwa m.in. z punktu widzenia regulacji prawnych zajął się M. Cupryjak w artykule dotyczącym zabezpieczenia antyterrorystycznego mistrzostw Euro 2012. W tekście tym autor ukazuje niektóre niedociągnięcia związane z zapewnieniem bezpieczeństwa w czasie mistrzostw na terenie Polski. Zauważa, że: „Pierwszym poważnym niedociągnięciem jest brak przepisów prawa w zakresie możliwości jako środek ostateczny zestrzelić samolot o statusie »Renegade« (samolot z terrorystami na pokładzie)”¹⁷, co po zamachu z 11 września 2001 r. na WTC powinno zostać uregulowane (chodzi m.in. o bezpieczeństwo kibiców na stadionach). „Drugim poważnym niedociągnięciem podnoszonym od szeregu lat przez ekspertów do spraw antyterroryzmu jest brak podstaw prawnych użycia strzelca wyborowego na oddanie strzału, celem fizycznej likwidacji uzbrojonego terrorysty w sytuacji podjęcia przez niego działań zmierzających do odebrania życia zakładnikowi”¹⁸. Autor uzasadnił, jak ważne jest uregulowanie przepisów prawa w tym zakresie, na przykładzie operacji policyjnej przeprowadzonej przeciwko członkom zorganizowanej grupy przestępczej w Magdalence w 2003 r. „Trzecim niepokojącym faktem jest brak profesjonalnego przygotowania funkcjonariuszy Policji na reagowanie w przypadku wystąpienia ataku terrorystycznego”¹⁹. Autor zwraca uwagę na braki w szkoleniu przyszłych funkcjonariuszy Policji. Jako czwarte zagrożenie został wymieniony nadmiernie rozbudowany system podejmowania decyzji (kiedy liczy się czas) w sprawach dotyczących przeciwdziałania terroryzmowi. Autor zwraca także uwagę na konieczność ciągłego udoskonalania systemu negocjacji policyjnych, np. w przypadkach wzięcia i przetrzymywania zakładników, czy groźby użycia materiałów wybuchowych. O dużej wartości merytorycznej tekstu dra Curpyjaka świadczy m.in. aktualność zagadnień w nim rozpatrywanych.

¹⁷ M. Cupryjak, *Bezpieczeństwo EURO 2012 w Polsce w świetle zagrożeń terrorystycznych*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne aspekty walki z terroryzmem i przestępczością. Studia i materiały*, red. A. Aksamitowski i M. Cupryjak, Szczecin 2012, s. 96.

¹⁸ *Ibidem*, s. 97.

¹⁹ *Ibidem*, s. 101.

Należy jednak zwrócić uwagę, że w recenzowanej pracy zabrakło artykułów dotyczących bioterroryzmu oraz coraz szybciej rozwijającego się cyberterroryzmu, dokonywanych z pobudek politycznych lub ideologicznych. Wydaje się, że ewentualne przyszłe prace wspomnianych redaktorów i autorów dotyczące zjawiska terroryzmu powinny zostać poszerzone o te zagadnienia. Jednocześnie należy podkreślić, że wspomniane tematy są na tyle ważnym, trudnym oraz szerokim problemem, iż można by im poświęcić osobną książkę.

Jak wynika ze wstępu recenzowanej pracy, zamierzeniem autorów było przygotowanie uwag i wskazówek, które przyczynić by się miały do podniesienia skuteczności funkcjonowania instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa polskiego, jak również miałyby zwrócić uwagę na możliwe zagrożenia. Wydaje się, że powyższy cel został zrealizowany, a recenzowana książka stanowi istotny wkład do toczącej się dyskusji na temat zjawiska terroryzmu i przestępczości zorganizowanej w Polsce i na świecie. Z pewnością można ją polecić osobom zajmującym się zarówno teoretycznie (pracownikom naukowym oraz studentom), jak i praktycznie (przedstawicielom właściwych służb czy decydentom politycznym) omawianymi zjawiskami.